

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Ipari beruházásokhoz készített tervek felhasználása

Ügyszám: SZJSZT 30/2006

A megbízó által feltett kérdés:

Kérjük állásfoglalásukat arra vonatkozóan, hogy adott szerződéses kikötés és az ismertetett tényállás mellett megvalósul-e a jogosulatlan felhasználás?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

I.

A megkeresésben írt tényállás

A megkeresés szerint a megbízó ipari beruházások (a megkeresés szerint: „olaj-, gáz- és vegyipari beruházások, CH-vezeték építések”) céljaira „tanulmányterveket” készít. A megkeresés szerint e tervek önálló szerzői jogvédelem alatt álló szellemi termékek. A megkereső e tanulmánytervekre kötött tervezési szerződések a következő rendelkezésének értelmezését kéri az SzJSzT-től:

„A Felek megállapodnak, hogy a szerződésekkel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott jogi oltalomban részesülő tervezői szolgáltatást a Megrendelő csak a jelen szerződésben meghatározott célra, a beruházás döntéshozatalhoz, a döntéshozók (sic!) körében használhatja fel, más célra nem adja tovább. E szabálytól a Felek csak közös megegyezéssel térhetnek el.”

A megkereső sérelmezi a Megrendelők azon gyakorlatát, hogy a tanulmánytervek alapján megszülető beruházói döntésre kiírt közbeszerzési eljárás nyertesének a terveket megvalósításra átadják, és a nyertes ajánlattevő azok felhasználásával készíti el a megvalósításhoz szükséges engedélyezési és/vagy kiviteli terveket. Álláspontja szerint a tervek továbbadását és harmadik személy által történő felhasználását az említett szerződési rendelkezés kizárja.

II.

A tényállás minősítésekor irányadó jogi szempontok

2.1 A tervezési szerződésre vonatkozó szabályok

A tervezési szerződés alapján szolgáltatott „tanulmányterv” felhasználására vonatkozó elsődleges jogszabályi rendelkezések a Ptk. tervezési szerződésről szóló 408-410. §§-ai. Kiemelendő a 409. §, melynek értelmében:

„A megrendelő a tervet csak a szerződésben meghatározott célra és esetben használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja”.

A tervezési szerződés keretében előállított szellemi alkotásokra irányadó a Ptk. 410. § (5) bekezdése:

„A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében a kutatási szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni”.

A fenti utaló szabály nyomán a tervezési szerződésekre is alkalmazandó tehát a Ptk. felhívott, kutatási szerződésre vonatkozó 412. § (3) bekezdése:

„A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében

- a) ha a megrendelő a rendelkezés jogát kiköti, a vállalkozó a szellemi alkotást csak saját belső tevékenységéhez használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a megrendelő szabadon rendelkezik;*
- b) ha a megrendelő a rendelkezés jogát nem köti ki, a szellemi alkotást csak saját üzemi tevékenysége körében használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a vállalkozó szabadon rendelkezik.”*

2.2 Szerzői jogi szabályok

A megkereső a megkeresésben utal arra, hogy a tervezési szerződés alapján átadásra kerülő „tanulmánytervek” önálló szerzői jogvédelem alatt álló szellemi termékek, így az eljáró tanácsnak a rendelkezésre álló adatok alapján figyelembe kell vennie a szóban forgó „olaj-, gáz- és vegyipari beruházások, CH-vezeték építésekre” vonatkozó „tanulmánytervek” tekintetében a szerzői jogi törvény vonatkozó szabályait is, a tervezési szerződés sajátos vonzatának speciális jogaként.

A szerzői jogi oltalom feltételeit a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. (a továbbiakban: Szjt.) az alábbiakban határozza meg:

„1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

(...)

l) a műszaki létesítmény terve,

(...)

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.”

Az eljáró tanács véleménye szerint az említett „tervek”, „tanulmánytervek” általában fogalmilag az Szjt. idézett 1. § (2) bekezdés l) pontjában említett „műszaki létesítmény” műtípus alá sorolhatók be, amennyiben azok „valamely ipari üzem (üzemrész) teljes gépi berendezésének eredeti egységes megoldása.” [1969. évi III. tv. (rég. Szjt.) végrehajtásáról szóló 9\1969 (XII.29.) MM rendelet 32. § (2) bek., illetve Batta János: Képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotások, műszaki

létesítmények tervei, In: A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: Gyertyánfy Péter, KJK, 2000.]

A fenti fogalmi körbe tartozó műszaki létesítmények terve abban az esetben áll szerzői jogi oltalom alatt, ha a létesítmények tervében foglalt megoldások egyéni-eredeti jelleget kölcsönöznek a létesítménynek. Ezen szempontokat csak a tervek egyedi vizsgálatával lehet feltárni. Figyelembe kell venni azt is, hogy a vállalkozó (a tervek készítője) mennyiben épített a megrendelő által átadott dokumentációra.

Az eljáró tanács azt sem zárja ki, hogy a megkeresésben említett tanulmánytervek a fenti fogalomkörbe (műszaki létesítmény terve) nem tartoznak. Ez esetben sem kizárható, hogy szakirodalmi műként (mint egyéni-eredeti jelleget hordozó szaktanulmány) álljanak a szerzői jogi törvény oltalma alatt.

III.

A megkeresésben feltett kérdésekre adott válasz

1.

Az eljáró tanács alábbi megállapításait a megkeresésből rendelkezésre álló adatok, információk alapján alakította ki, a megkeresésben foglalt állításokat tényként elfogadva.

Az eljáró tanács véleménye szerint a szerződés az eljáró tanácsnak megküldött, idézett pontja a feltett kérdés szempontjából több tekintetben pontatlan, hiányos:

- a megkeresésben végig hivatkozott tanulmánytervek helyett „*jogi oltalomban részesülő tervezői szolgáltatásról*” beszél; a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem megállapítható, hogy milyen (módon meghatározott) szolgáltatásra vonatkozik a szerződés
- a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem megállapítható, hogy milyen tényezőkből következik, hogy az átadott tanulmányterv jogi oltalom alatt áll, és ha igen, milyen jellegű ez az oltalom (szerzői jogi, know-how vagy egyéb nem nevesített szellemi alkotás).
- az átengedett felhasználási jogot, mint „*a jelen szerződésben meghatározott célra, a beruházás döntéshozatalhoz, a döntéshozók körében használhatja fel*” azonosítja – a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem megállapítható, hogy milyen jellegű megrendelői felhasználásokra tekintettel vállalta a megbízó a szolgáltatás nyújtását (kérdés, hogy a „felhasználás” szó értelmére, vagy a „jelen szerződésben meghatározott célra” vonatkozó egyéb, alapvető kikötések is léteznek-e a szerződésben)
- végül a „*más célra nem adhatja tovább*” szövegrész pusztán nyelvtani és logikai elemzése felveti egy olyan értelmezés lehetőségét, hogy a szerződés tárgya a szerződés – az eljáró tanács által az előző pontban írtak miatt nem teljes egészében ismert – céljára viszont továbbadható
- a teljes szerződés szövegének ismerete nélkül nem értelmezhető pontosan a felhasználási jogok címzettje, a beruházás tekintetében „döntéshozó” személyi vagy szervezeti köre sem, ezzel összefüggésben kérdésként merül fel, vajon van-e a beruházó számára értéke a tanulmányterveknek, ha azt nem használhatja fel az eleve tudottan kötelező közbeszerzés kiírásakor, tud-e az arra épülő pályázatok bekérése nélkül beruházási döntést hozni?

Mindezen hiányosságok miatt az eljáró tanács elnökének javaslatára az eljáró tanács előadó tagja a tanács ülését megelőzőn felkérte a megkeresőt, hogy a teljes körű, nem csupán feltételes megállapításokat tartalmazó szakvélemény elfogadása érdekében juttassa el az eljáró tanácshoz az értelmezni kért szerződés teljes szövegét. A megkereső által válaszul megküldött faxüzenetben, helyett a megkeresésbe foglalva eredetileg megküldött, fentebb idézett szerződési kikötést, és annak a gyakorlatban alkalmazott 4 egyéb variációját küldte meg. Az eljáró tanács mindezek miatt következtetéseit kénytelen a teljes szerződés ismerete nélkül, önmagában a megküldött rövid szerződési kikötésre alapozva, feltételesen megtenni.

Az Ptk. 207. § (1) bekezdése értelmében „A szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akarata és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.”

Az említett pontatlanságok dacára a Ptk. idézett értelmezési, illetve a tervezési szerződésre vonatkozó szabályaira támaszkodva az eljáró tanács megállapítása szerint az által ismert szerződési rendelkezés – amennyiben a szerződés nem ismert rendelkezései ennek nem mondanak ellent – úgy értelmezendő, hogy a tanulmánytervek (akár mint műszaki létesítmény tervei, akár mint szakirodalmi művek, akár mint egyik kategóriába sem tartozó szellemi alkotások) csak a beruházásról szóló döntés meghozatalához használhatók fel, csak a megrendelő (beruházó) által, azok harmadik személynek rendelkezésére nem bocsáthatóak. Ezt a szerződéses kikötést tehát megsérti a beruházónak a megkeresésben írt azon magatartása, miszerint a tervekre vonatkozóan harmadik személynek (például a közbeszerzési eljárásban nyertes ajánlattétvőnek) felhasználási jogot enged.

Az eljáró tanács e megállapítása az alábbi indokok alapján kiterjed arra az esetre is, ha az említett „tanulmánytervek”, mint műszaki létesítmények tervei vagy mint szakirodalmi művek szerzői jogi oltalom alatt állnak.

Ez esetben ugyanis a szerzői jogi oltalom alatt álló mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására (mely a szerzői jog fogalmkörében felölel mindenfajta „érzékelhetővé tételt”, ld. Gyertyánfy Péter: A vagyoni jogok, In.: A szerzői jogi törvény magyarázata, Bp. KJK 2000,) felhasználási szerződéssel engedélyt kell kérni (Sztj. 16. § (1) bekezdés). Az eljáró tanács értelmezése szerint ilyen felhasználási szerződési kikötésnek minősülhet – mivel bizonyos felhasználási jogot enged át – a megkereső által egészében nem csatolt szerződés idézett rendelkezése.

Ez esetben a Ptk.-hoz képest speciális rendelkezésként az Sztj. felhasználási szerződésekre irányadó 42. § (3) bekezdését is alkalmazni kell, mely szerint:

„Ha a szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni”

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott erre vonatkozó adatok híján csak feltételezve, hogy a megkereső az eredeti természetes személy szerzővel fennálló jogviszonya alapján szerzői jogosultnak minősül, a fenti szabályt a megkeresőre az Sztj. 106. § (1) bekezdése útján lehet alkalmazni:

„Ahol a törvény szerzőt említ, azon megfelelően érteni kell a szerző jogutódját, illetve a szerzői jog más jogosultját is.”

Ennél pontosabb következtetésekre az eljáró tanács csak akkor tudott volna jutni, ha a felhasználási kört szabatosan megfogalmazó szerződés rendelkezésére állt volna.

Ha a szerződés lehetséges szolgáltatási tárgya szaktanulmány, a szerzői jogi oltalom csak a tanulmány, mint szakirodalmi mű felhasználásával (tipikusan többszörözésével, Szjt. 18. §) szemben nyújt oltalmat. Amennyiben a szerződés keretében terv kerül átadásra, a szerzői jogi oltalom alapján nem csupán annak többszörözése, de engedélyezési vagy kiviteli tervvé történő adaptálása (átdolgozás, Szjt. 29. §) is engedélyköteles.

A fenti művekben bennefoglalva, vagy akár önállóan is átadásra kerülhetnek vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek, tapasztalatok, melyeket a Ptk. oltalomban részesít (know-how oltalom, Ptk. 86. § (4) bek.). Ez esetben a szerződésnek kell megfogalmaznia az engedélyezett felhasználás módját és mértékét, másrészt célszerű kikötni a know-how oltalom alatt álló információ felhasználási körön kívüli közlésének, nyilvánosságra hozatalának tilalmát is.

A szerződés céljának és a felhasználási kör terjedelmének meghatározásánál célszerű a szerződésben tisztázni, hogy a szolgáltatott anyagban foglaltak mennyiben használhatók fel a döntéshozatalhoz szükséges közbeszerzési eljárások kiírásánál, illetve a szerződés céljának megvalósításához szükséges egyéb eljárások kapcsán.

Budapest, 2006. szeptember 22.

Dr. Boytha György
a tanács elnöke

Dr. Szinger András
a tanács előadó tagja

Jékely Zsolt
a tanács szavazó tagja